

Ustawa o rachunkowości z komentarzem do zmian

Przejdź na sklep.infor.pl

Wstęp

Od czasu poprzedniego wydania zasadnicze ramy prawne rachunkowości pozostają niezmienione. Nie oznacza to jednak braku zmian legislacyjnych dotyczących samej ustawy o rachunkowości ani braku nowych uwarunkowań wpływających na praktykę jej stosowania.

W szczególności należy wskazać na nowelizację z 9 lipca 2025 r., która zmieniła przepisy ustawy z 6 grudnia 2024 r. implementującej regulacje unijne w zakresie sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju (ESG). Zmiana ta, stanowiąca element unijnego pakietu legislacyjnego określanego jako Omnibus, polega przede wszystkim na przesunięciu terminów wejścia w życie części nowych obowiązków sprawozdawczych. W konsekwencji regulacja ta ma charakter porządkujący i nie wpływa bezpośrednio na podstawowe zasady prowadzenia rachunkowości.

Jednocześnie na praktykę stosowania przepisów ustawy coraz silniej oddziałują rozwiązania wprowadzane w innych obszarach prawa, w szczególności związane z cyfryzacją rozliczeń gospodarczych, w tym funkcjonowaniem Krajowego Systemu e-Faktur oraz dostosowaniem przepisów ustawy o rachunkowości do nowego modelu obiegu i przechowywania dokumentów księgowych.

Choć instytucja ta nie została uregulowana wprost w ustawie o rachunkowości, jej funkcjonowanie wpływa na sposób dokumentowania operacji gospodarczych, obieg dokumentów księgowych oraz organizację procesów księgowych w jednostkach.

Wprowadzenie obowiązkowego fakturowania ustrukturyzowanego oznacza w praktyce odejście od tradycyjnego modelu obiegu faktur – zarówno papierowych, jak i wielu form elektronicznych stosowanych dotychczas. Faktura ustrukturyzowana staje się dokumentem funkcjonującym w systemie teleinformatycznym administracji skarbowej, co zmienia moment jej wystawienia, sposób jej otrzymania przez nabywcę, a także zasady jej archiwizacji. Z perspektywy rachunkowości ma to znaczenie m.in. dla organizacji kontroli dowodów księgowych, zapewnienia kompletności dokumentacji oraz właściwego ujęcia operacji w księgach rachunkowych.

W konsekwencji jednostki powinny ponownie przeanalizować przyjęte zasady (politykę) rachunkowości, procedury obiegu dokumentów oraz systemy finansowo-księgowe. Dotyczy to w szczególności sposobu identyfikowania momentu otrzymania fak-

tury, zasad weryfikacji danych zawartych w fakturach ustrukturyzowanych, a także integracji systemów księgowych z rozwiązaniami wykorzystywanymi do obsługi KSeF.

Na znaczenie KSeF w obszarze rachunkowości wskazuje również dodanie do ustawy o rachunkowości art. 73a dotyczącego przechowywania dowodów księgowych w systemie teleinformatycznym administracji skarbowej, tj. w Krajowym Systemie e-Faktur. Przepis ten stanowi wyraźne powiązanie regulacji rachunkowości z rozwiązaniami funkcjonującymi na gruncie podatku od towarów i usług.

Zgodnie z art. 73a ust. 1 ustawy o rachunkowości, do dowodów księgowych przechowywanych w KSeF nie stosuje się części przepisów dotyczących przechowywania dokumentacji księgowej, w szczególności art. 71 ust. 1 oraz art. 73 ust. 1, 2 i 4 ustawy. W praktyce oznacza to, że w odniesieniu do faktur ustrukturyzowanych obowiązek ich przechowywania realizowany jest poprzez system teleinformatyczny administracji publicznej, a jednostka nie musi zapewniać odrębnego sposobu archiwizacji tych dokumentów w takim zakresie, w jakim dokumenty te pozostają dostępne w systemie.

Nie oznacza to jednak całkowitego zwolnienia jednostki z odpowiedzialności za zapewnienie dostępności dowodów księgowych dla celów rachunkowych i kontrolnych. Ustawodawca przewidział bowiem w art. 73a ust. 2 sytuację, w której okres przechowywania faktur w KSeF okaże się krótszy niż okresy wymagane przez ustawę o rachunkowości. W takim przypadku jednostka jest zobowiązana do przechowywania tych dowodów księgowych we własnym zakresie do czasu upływu terminów określonych w art. 74 ust. 2 ustawy. Oznacza to konieczność zapewnienia odpowiednich procedur pobierania i archiwizowania faktur z systemu, tak aby możliwe było spełnienie wymogów wynikających z przepisów o rachunkowości.

W konsekwencji regulacja ta ma przede wszystkim charakter porządkujący oraz dostosowujący ustawę o rachunkowości do nowego modelu funkcjonowania faktur w obrocie gospodarczym. Jednocześnie nakłada ona na jednostki obowiązek przemyślenia organizacji archiwizacji dokumentów księgowych oraz zasad ich przechowywania w polityce rachunkowości, zwłaszcza w zakresie współdziałania systemów finansowo-księgowych z KSeF oraz zapewnienia dostępu do dokumentacji w wymaganych okresach.

Ostatnia istotna nowelizacja ustawy o rachunkowości została uchwalona w grudniu 2024 r. Wprowadziła ona do dotychczas obowiązujących regulacji szereg zmian mających na celu dostosowanie polskich przepisów do regulacji europejskich, a także uproszczenie niektórych obowiązków po stronie przedsiębiorców.

Warto jednak podkreślić, że zmiany te nie miały wyłącznie charakteru formalnego. W wielu jednostkach wymagały one odpowiedniego dostosowania przyjętej polityki rachunkowości, w tym weryfikacji stosowanych zasad ewidencji, wyceny oraz prezentacji danych finansowych. Z perspektywy praktyki szczególnie istotne jest więc sprawdzenie, czy wymagane aktualizacje zostały wprowadzone oraz czy przyjęte rozwiązania są stosowane w sposób spójny.

Dlatego też, mimo braku nowych zmian legislacyjnych w ostatnim okresie, uzasadnione jest ponowne przyjrzenie się regulacjom obowiązującym po nowelizacji z grudnia 2024 r., zwłaszcza w kontekście ich praktycznego wdrożenia w jednostkach.

Z perspektywy rachunkowości jeszcze większe znaczenie ma jednak wprowadzenie nowych struktur raportowych JPK_KR_PD. Rozwiązanie to zakłada przekazywanie organom podatkowym szczegółowych danych bezpośrednio z ksiąg rachunkowych, co w praktyce oznacza znaczące zwiększenie przejrzystości ewidencji księgowej. Dane finansowe będą mogły być analizowane przez administrację skarbową w sposób zautomatyzowany, co powoduje, że prawidłowa struktura ksiąg, spójność planu kont oraz jakość danych stają się elementem o kluczowym znaczeniu.

W efekcie cyfryzacja raportowania podatkowego sprawia, że rachunkowość pełni coraz istotniejszą rolę jako podstawowe źródło informacji wykorzystywanych przez organy podatkowe.

Wprowadzenie KSeF wpływa również na sposób postrzegania samego dowodu księgowego. Faktura ustrukturyzowana funkcjonuje bowiem przede wszystkim w systemie teleinformatycznym administracji skarbowej, a nie w wewnętrznym obiegu dokumentów jednostki. W praktyce oznacza to zmianę znaczenia momentu wystawienia i otrzymania dokumentu oraz konieczność dostosowania procedur księgowych do nowego modelu obiegu informacji gospodarczej.

Szczególne znaczenie dla praktyki prowadzenia ksiąg rachunkowych ma wprowadzenie struktur JPK_KR_PD. Obowiązek ten oznacza przekazywanie organom podatkowym ustrukturyzowanych danych bezpośrednio z ksiąg rachunkowych, rozszerzonych o informacje pozwalające na weryfikację rozliczeń podatku dochodowego.

W praktyce jest to jakościowa zmiana w relacji pomiędzy rachunkowością a kontrolą podatkową. Dane przekazywane w strukturze JPK_KR_PD obejmują zapisy księgi głównej, kont pomocniczych oraz dodatkowe oznaczenia dotyczące charakteru podatkowego poszczególnych zdarzeń gospodarczych. Umożliwia to organom podatkowym automatyczne analizowanie danych finansowych jednostki, w tym identyfikowanie różnic pomiędzy wynikiem bilansowym a podatkowym, analizę kosztów uzyskania przychodów czy weryfikację poprawności rozliczeń.

W konsekwencji rośnie znaczenie prawidłowej organizacji systemu rachunkowości w jednostce. Szczególnego znaczenia nabiera przejrzysta konstrukcja planu kont, właściwe oznaczanie operacji gospodarczych oraz spójność danych pomiędzy ewidencją księgową a rozliczeniami podatkowymi. W wielu przypadkach oznacza to konieczność dostosowania systemów finansowo-księgowych oraz stosowanych procedur ewidencyjnych.

Wprowadzenie JPK_KR_PD powoduje również, że księgi rachunkowe stają się w jeszcze większym stopniu podstawowym źródłem informacji wykorzystywanych przez administrację skarbową. W praktyce ogranicza to znaczenie tradycyjnych kontroli prowadzonych wyłącznie na podstawie dokumentów przedstawianych przez podatnika,

gdyż część analiz może być przeprowadzana automatycznie na podstawie przekazanych danych.

W praktyce w wielu jednostkach wprowadzenie JPK_KR_PD wiąże się z koniecznością przeglądu, a niekiedy także przebudowy planu kont oraz sposobu ewidencjonowania operacji gospodarczych. Dotyczy to zwłaszcza wyodrębnienia zapisów istotnych z punktu widzenia rozliczeń podatkowych, właściwego oznaczania kosztów i przychodów oraz zapewnienia możliwości jednoznacznego powiązania danych księgowych z kalkulacją podstawy opodatkowania.

Warto również odnotować, że w lutym 2026 r. podjęto prace legislacyjne nad kolejną zmianą ustawy o rachunkowości.

Ustawa z 27 lutego 2026 r. o zmianie ustawy o rachunkowości jest związana z działaniami legislacyjnymi podejmowanymi na poziomie Unii Europejskiej, określanymi jako pakiet Omnibus, których celem jest dostosowanie harmonogramu wdrażania obowiązków wynikających z dyrektywy dotyczącej raportowania zrównoważonego rozwoju (CSRD) oraz ograniczenie obciążeń administracyjnych dla przedsiębiorstw. W konsekwencji przyjęte rozwiązania zmierzają przede wszystkim do przesunięcia terminów stosowania części przepisów dotyczących raportowania ESG oraz doprecyzowania zakresu podmiotów objętych tymi obowiązkami.

W chwili oddawania niniejszego komentarza do druku ustawa została już uchwalona i oczekuje na publikację w Dzienniku Ustaw. Należy jednak zauważyć, że przyjęte rozwiązania wpisują się w szerszy proces dostosowywania przepisów o rachunkowości do zmian zachodzących w prawie Unii Europejskiej oraz w praktyce sprawozdawczości przedsiębiorstw.

Chociaż od czasu poprzedniego wydania *Ustawy o rachunkowości z komentarzem do zmian* nie wprowadzono nowych zmian merytorycznych w przepisach regulujących prowadzenie ksiąg rachunkowych, warto przypomnieć rozwiązania przyjęte w nowelizacji z grudnia 2024 r., które w praktyce mają istotne znaczenie dla sporządzania sprawozdań finansowych oraz organizacji ewidencji księgowej. Dotyczy to w szczególności zmiany definicji przychodów ze sprzedaży oraz zmiany sposobu prezentacji sprzedaży materiałów.

Jedną z ważniejszych zmian było wprowadzenie do ustawy jednolitej definicji przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów. Rozwiązanie to miało na celu uporządkowanie stosowanej terminologii oraz ograniczenie rozbieżności interpretacyjnych pojawiających się w praktyce. Definicja ta ma również znaczenie dla stosowania przepisów odwołujących się do poziomu przychodów, w tym regulacji dotyczących progów oraz klasyfikacji jednostek.

Równocześnie zmieniono zakres pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych. W obowiązującym stanie prawnym do tej kategorii zalicza się także przychody ze sprzedaży materiałów oraz odpowiadające im koszty. Oznacza to zmianę dotychczas

sowej prezentacji, ponieważ wcześniej sprzedaż materiałów była ujmowana w ramach działalności podstawowej jednostki.

Zmiany te, choć mają w dużej mierze charakter porządkujący, mają zauważalne znaczenie praktyczne – zarówno dla sposobu prezentacji danych w rachunku zysków i strat, jak i dla przyjętych w jednostce zasad (polityki) rachunkowości. W połączeniu z nowymi rozwiązaniami dotyczącymi cyfryzacji rozliczeń i raportowania, w szczególności funkcjonowaniem KSeF oraz wprowadzaniem obowiązków raportowych w zakresie ksiąg podatkowych (JPK_CIT), powoduje to, że mimo braku zasadniczych zmian konstrukcyjnych ustawy o rachunkowości przepisy te wymagają ponownej analizy w praktyce ich stosowania.

USTAWA

z dnia 29 września 1994 r.

o rachunkowości¹⁾

(j.t. Dz.U. z 2023 r. poz. 120; ost.zm. Dz.U. z 2025 r. poz. 1218)

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. [Zakres regulacji]²⁾

Ustawa określa zasady rachunkowości oraz zasady wykonywania działalności w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Art. 2. [Stosowanie przepisów ustawy]

1. Przepisy ustawy o rachunkowości, zwanej dalej „ustawą”, stosuje się, z zastrzeżeniem ust. 3, do mających siedzibę lub miejsce sprawowania zarządu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) spółek handlowych (osobowych i kapitałowych, w tym również w organizacji) oraz spółek cywilnych, z zastrzeżeniem pkt 2, a także innych osób prawnych, z wyjątkiem Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego;
- 2) osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku, spółek jawnych osób fizycznych, spółek partnerskich oraz przedsiębiorstw w spadku działających zgodnie z ustawą z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (Dz.U. z 2021 r. poz. 170), jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 2 500 000 euro;
- 2a) przedsiębiorstw w spadku działających zgodnie z ustawą z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw, jeżeli na dzień poprzedzający dzień otwarcia spadku prowadzone były księgi rachunkowe;

¹⁾ Zmiany, które weszły w życie po 1 stycznia 2026 r., zostały zaznaczone pogrubioną czcionką. Ustawa uwzględnia nowelizację z 27 lutego 2026 r.

²⁾ Hasła w klamrach pochodzą od redakcji.

- 3) jednostek organizacyjnych działających na podstawie Prawa bankowego, przepisów o obrocie papierami wartościowymi, przepisów o świadczeniu usług finansowania społecznościowego dla przedsięwzięć gospodarczych, przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, przepisów o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych lub przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, bez względu na wielkość przychodów;
- 4) gmin, powiatów, województw i ich związków, a także:
 - a) państwowych, gminnych, powiatowych i wojewódzkich jednostek budżetowych,
 - b) gminnych, powiatowych i wojewódzkich zakładów budżetowych;
 - c) (uchylona)
- 5) jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, z wyjątkiem spółek, o których mowa w pkt 1 i 2;
- 6) oddziałów i przedstawicielstw przedsiębiorców zagranicznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2022 r. poz. 470);
- 7) jednostek niewymienionych w pkt 1–6, jeżeli otrzymują one na realizację zadań zleconych dotacje lub subwencje z budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego lub funduszy celowych – od początku roku obrotowego, w którym dotacje lub subwencje zostały im przyznane.

2. Osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki cywilne osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku, spółki jawne osób fizycznych, spółki partnerskie oraz przedsiębiorstwa w spadku działające zgodnie z ustawą z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw mogą stosować zasady rachunkowości określone ustawą również od początku następnego roku obrotowego, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów za poprzedni rok obrotowy są niższe niż równowartość w walucie polskiej 2 500 000 euro. W tym przypadku osoby te lub wspólnicy przed rozpoczęciem roku obrotowego są obowiązani, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, do zawiadomienia o tym urzędu skarbowego, właściwego w sprawach opodatkowania podatkiem dochodowym. Osoby fizyczne lub wspólnicy spółek cywilnych osób fizycznych mogą złożyć zawiadomienie na podstawie ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz.U. z 2022 r. poz. 541).

2a. Do spółek jawnych osób fizycznych oraz spółek partnerskich, których przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów za poprzedni rok obrotowy wyniosły mniej niż równowartość w walucie polskiej 2 500 000 euro i które nie stosują zasad rachunkowości określonych ustawą na podstawie ust. 2, stosuje się przepis art. 70a.

2b. Przepisy ustawy stosuje się również, bez względu na wielkość przychodów, do alternatywnych spółek inwestycyjnych w rozumieniu przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, w tym uprawnionych do posługiwania się nazwą „EuVECA” albo „EuSEF”.

3. Jednostki sporządzające sprawozdania finansowe zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości

Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej, zwanymi dalej „MSR”, stosują przepisy ustawy oraz przepisy wykonawcze wydane na jej podstawie, w zakresie nieuregulowanym przez MSR.

4. Kościelne osoby prawne nieprowadzące działalności gospodarczej prowadzą rachunkowość zgodnie z przepisami wewnętrznymi tych osób.

5. Jednostki, o których mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1327, 1265 i 1812), mogą prowadzić uproszczoną ewidencję przychodów i kosztów na zasadach i warunkach określonych w tej ustawie.

6. Koła gospodyń wiejskich działające na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich (Dz.U. z 2021 r. poz. 2256) mogą prowadzić uproszczoną ewidencję przychodów i kosztów na zasadach i warunkach określonych w tej ustawie.

Art. 3. [Definicje]

1. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) jednostce – rozumie się przez to podmioty i osoby określone w art. 2 ust. 1;
- 1a) jednostce mikro – rozumie się przez to jednostkę, która w roku obrotowym, za który sporządza sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostki rozpoczynającej działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą – w roku obrotowym, w którym rozpoczęła działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą, nie przekroczyła co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:
 - a) 2 000 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
 - b) 4 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
 - c) 10 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty– przy czym jednostka traci status jednostki mikro, jeżeli w roku obrotowym, za który sporządza sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy przekroczyła co najmniej dwie z trzech tych wielkości;
- 1b) jednostce małej – rozumie się przez to jednostkę niebędącą jednostką mikro, która w roku obrotowym, za który sporządza sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostki rozpoczynającej działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą – w roku obrotowym, w którym rozpoczęła działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą, nie przekroczyła co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:
 - a) 33 000 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
 - b) 66 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
 - c) 50 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty

Przejdź na sklep.infor.pl

